

[Documents de treball 23

[Política lingüística i drets lingüístics a Eslovàquia

Gizella Szabó Mihály

2006

WORKING PAPERS

Mercator (www.mercator-central.org) és un programa de recerca i un servei d'informació i documentació en l'àmbit de les llengües minoritzades d'Europa, desenvolupat conjuntament per tres centres que cobreixen aspectes diferents: educació, mitjans de comunicació i drets lingüístics i legislació.

Els *Documents de Treball Mercator-Legislació* pretenen posar a disposició dels usuaris de la xarxa Mercator una sèrie de treballs de recerca en curs i d'articles de petit format dins la temàtica dels drets, legislació i política lingüística, amb un èmfasi especial en l'ús de les llengües minoritzades a les esferes de domini públic.

Edita

CIEMEN (Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions)

Rocafort 242, bis

08029 BARCELONA

(CATALUNYA)

Tel. (+34.93) 444 38 00

Fax (+34.93) 444 38 09

mercator@ciemen.org

www.ciemen.org/mercator

Edició

Equip del Programa Mercator-Legislació:

Aureli Argemí

Alexia Bos

Oriol Ampuero

Gina Oller

Sandra Negre

Ferran Ventura

Ferran Royo

Maite Puigdevall

Nota

La correspondència s'ha d'enviar a l'adreça del CIEMEN. Podeu fer-hi arribar, per correu -postal o electrònic- o fax, tots els documents que, segons el vostre criteri, haurien de formar part d'aquesta publicació.

El CIEMEN no fa necessàriament seves les opinions, els criteris i la terminologia exposats en les diverses col·laboracions.

ISSN 1133-3930

© Gizella Szabó Mihály 2006

Traducció al català: Sergi Vilaró

Amb el suport de:

[Política lingüística i drets lingüístics a Eslovàquia**Gizella Szabó Mihály**

Gamma Language Office, Dunajská Streda/Dunaszerdahely

2006**Índex**

1. Informació general sobre Eslovàquia	
3	
1.1. Introducció històrica	3
1.2. Composició ètnica de la població	3
1.2.1. Eslovacs	5
1.2.2. Hongaresos	6
1.2.3. Rutens i ucraïnesos	7
1.2.4. Els roma	8
1.2.5. Altres grups ètnics	9
2. Política i legislació lingüístiques abans del 1989	10
3. Política lingüística, legislació lingüística i planificació	
de l'estatus després del 1989	12
3.1. L'estatus de la llengua eslovaca	12
3.2. L'estatus de les llengües minoritàries	15
3.2.1. Presència internacional	15
3.2.2. Les minories nacionals i les llengües minoritàries	
en el sistema jurídic eslovac	16
4. Conclusió	31
5. Bibliografia i links	33
6. Annex	37

1. Informació general sobre Eslovàquia

1.1. Introducció històrica

La República eslovaca és un país de l'Europa central i, des del 2004, és membre de la Unió Europea. El país té una extensió de 49.034 Km² i una població total (segons el cens del 2001) de 5.379.455 habitants (per a més informació sobre Eslovàquia, vegeu el lloc web del Ministeri d'Afers Exteriors (en anglès):

http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_B282288063522198C1256C7D003A13DF_SK&OpenDocument=Y&NCH=Y&menu=0&OB=0&LANG=EN
)

El territori de l'actual Eslovàquia formava part íntegrament del Regne d'Hongria, fundat a principis del s. XI. L'Estat txecoslovac independent fou proclamat el 28 d'octubre de 1918, aclamat per l'elit política eslovaca, que havia estat lluitant per l'autonomia des del s. XIX. Poc abans del començament de la Segona Guerra Mundial, l'any 1938, la regió sud d'Eslovàquia fou retornada a Hongria en virtut de l'Arbitratge de Viena.¹ El 1939, la República txecoslovaca es va desintegrar: Alemanya va ocupar els territoris txecs i es va fundar la República eslovaca, sota un govern titella dels nazis. Un cop acabada la Segona Guerra Mundial, es va fundar la Segona República txecoslovaca i, a partir de l'any 1948, es va convertir en un estat centralitzat governat pels comunistes des de Praga. L'any 1945, la victòria dels aliats va invalidar el Tractat de Viena i es restabliren les fronteres fixades després de la Primera Guerra Mundial. Txecoslovàquia es va instituir com a federació l'1 de gener de 1969. Més endavant, els canvis polítics del 1989 varen significar l'enfortiment de la consciència nacional eslovaca, i les demandes d'una major autonomia per a Eslovàquia van propiciar la divisió en dos de l'estat, l'any 1993: la República txeca i la República eslovaca (Per a més detalls, vegeu l'estudi Euromosaic III, Eslovàquia - Perfil de l'estat)

1.2. Composició ètnica de la població

¹ A Hongria mai no va existir cap mena de regió eslovaca administrativament autònoma. La Conferència de Pau de París (arran del Tractat de Trianon) va marcar els límits fronterers del sud del nou Estat txecoslovac – satisfent així les demandes txeques – per causes estratègiques i econòmiques, molt més enllà de la frontera lingüística entre l'eslovac i l'hongarès. Com a conseqüència d'això, àrees completament habitades per hongaresos foren annexionades al nou

Segons el cens més recent (2001), aproximadament un 15% dels 5.379.455 habitants varen declarar-se membres d'ètnies diferents de l'eslovaca, fet que indica el caràcter multiètnic de l'estat. Les comunitats nacionals minoritàries més destacables són la hongaresa, amb 520.528 persones (9,7%), seguida de la roma (89.920 – 1,7%), la txeca (44.620 – 0,8%), la rutena (24.201 – 0,4%), la ucraïnesa (10.814 – 0,2%) i l'alemanya (5.405 – 0,1%). Les altres minories són les següents: moravians (2.348),² polonesos (2.602), búlgars (1.179), croats (890) i jueus (218)³ A Eslovàquia, d'altra banda, hi viuen pocs immigrants, la majoria dels quals són xinesos o vietnamites, i no solen sol·licitar la ciutadania eslovaca ni se'n coneix exactament el nombre. La Taula 1 mostra els canvis que s'han produït quant a nacionalitat (etnicitat) en el territori de l'actual Eslovàquia entre 1910 i 2001.

A continuació descriu breument aquestes minories ètniques tot prenent com a base l'estudi Euromosaic III.

Any	txeca (%)	eslovaca (%)	hongaresa (%)	alemanya (%)	rutena (%)	ucraïnesa (%)	altres. no conegudes (%)	Total (100 %)
1910	7.489 (0,26)	1.688.155 (57,82)	884.309 (30,29)	198.304 (6,79)	96.528 (3,4)		44.375 (1,52)	2.919.794
1921	72.635 (2,42)	1.952.368 (65,06)	650.597 (21,68)	145.844 (4,86)	88.970 (2,96)		90.456 (3,02)	3.000.870
1930	121.696 (3,65)	2.251.358 (67,61)	592.337 (17,79)	154.821 (4,65)		95.783 (2,9)	114.222 (3,43)	3.329.793

estat txecoslovac. Durant aquell període la minoria hongaresa a Eslovàquia va reivindicar la revisió de les fronteres de l'estat.

² Després de 1990, encara en temps de la Txecoslovàquia unificada, una part de la població de Moràvia, a l'est del país, va manifestar el seu desig de ser reconeguda com a minoria nacional independent. Aquesta variant lingüística és considerada pels lingüistes un dialecte del txec.

³ Segons les organitzacions religioses jueves, avui dia a Eslovàquia hi viuen uns 3.000 jueus, tot i que la majoria es declaren eslovacs. Els jueus només foren reconeguts com a nacionalitat independent durant el període d'entreguerres: aleshores eren unes 70.000 persones (les que van declarar-se de religió jueva doblaven aquesta xifra). Durant la Segona Guerra Mundial es van deportar jueus tant des d'Eslovàquia com des dels territoris reannexionats a Hongria. Només uns quants van poder retornar a Eslovàquia des dels camps de concentració després de la guerra, i d'altres van emigrar a Israel. L'actual població jueva a Eslovàquia està patint una segona fase d'assimilació lingüística: durant la primera, abans de la Primera Guerra Mundial, el canvi fou cap a la llengua hongaresa, mentre que avui dia les noves generacions parlen eslovac, tot i que molts aprenen, a més, l'hebreu modern (per a més informació, vegeu: Hegedus).

1950	40.365 (1,17)	2.982.524 (86,64)	354.532 (10,30)	5.179 (0,15)		48.231 (1,4)	11.486 (0,33)	3.442.317
1961	45.721 (1,10)	3.560.216 (85,29)	518.782 (12,43)	6.259 (0,15)		35.435 (0,9)	7.633 (0,18)	4.174.046
1970	47.402 (1,04)	3.878.904 (85,49)	552.006 (12,17)	4.760 (1,10)		42.238 (0,9)	11.980 (0,26)	4.537.290
1980	57.197 (1,15)	4.317.008 (86,49)	559.490 (11,21)	2.918 (0,06)		39.260 (0,8)	15.295 (0,31)	4.991.168
1991	52.884 (1,00)	4.519.328 (85,69)	567.296 (10,76)	5.414 (0,10)	17.197 (0,3)	13.281 (0,3)	98.935 (1,88)	5.274.335
2001	44.620 (0,83)	4.614.854 (85,79)	520.528 (9,67)	5.405 (0,10)	24.201 (0,4)	10.814 (0,2)	159.033 (2,96)	5.379.455

Taula 1. Minories a Eslovàquia entre 1910 i 2001 (Fonts: Gyurgyík 1994:85; per a l'any 2001: <http://www.statistics.sk>)

Explicació: Les dades de l'any 1910 provenen de l'últim cens dut a terme a Àustria-Hongria, i les minories hi són presents en funció de la llengua materna corresponent. Les dades dels anys 1921, 1930 i 1950 es refereixen a la població existent (incloent-hi, per exemple, el personal militar present en localitats concretes), mentre que les dels anys 1961, 1970, 1980, 1991 i 2001 inclouen la població amb residència permanent. La categoria altres inclou les minories polonesa (en cada cens), jueva (1921, 1930), moraviana (1991), silesiana (1991), roma (1991, 2001), croata i sèrbia (2001). La categoria "ucraïnesos" inclou els rutens, ucraïnesos i russos en les dades d'entre els anys 1930 i 1980. Segons el cens del 2001, el nombre de població roma és de 89.920 (1,67%).

1.2.1. Eslovacs

Les tribus eslaves van establir-se per primera vegada en territori de l'actual Eslovàquia durant el s. V. Des de començaments del s. XI fins al 1867, aquesta àrea va formar part del Regne d'Hongria i, a partir del 1867 fins acabada la Primera Guerra Mundial, d'Àustria-Hongria. La lluita dels eslovacs per llur independència i autonomia nacionals va topar amb l'oposició de la noblesa hongaresa en els segles XVIII i XIX. Més endavant, ja en temps de la República txecoslovaca, tampoc van reeixir a aconseguir una posició d'igualtat amb els txecs.

Segons el darrer cens d'abans de la Primera Guerra Mundial, l'any 1910, en el territori conegut actualment com Eslovàquia hi vivien 1,7 milions d'eslovacs. Arran de la formació de la República txecoslovaca el seu nombre va augmentar (fins als 2,25 milions el 1930) a causa, en part, del fet que els eslovacs assimilats a la cultura hongaresa durant la segona meitat del s. XIX van tornar a

declarar-se eslovacs. Segons el cens del 2001, 4.614.854 dels habitants d'Eslovàquia eren de nacionalitat eslovaca, i 4.512.217 de llengua materna eslovaca. Els eslovacs parlen una llengua eslava occidental semblant a la txeca, i per la dominació txeca sobre els eslovacs, la llengua literària eslovaca fou, durant alguns segles, la txeca. La llengua estàndard eslovaca emprada avui dia va ser codificada a mitjans segle XIX i es va basar en el dialecte central eslovac (l'eslovac és una llengua ausbau).

Pel que fa a la planificació del corpus, cal fer esment al fet que entre les dues grans guerres els txecs van induir a l'assimilació de la llengua eslovaca vers la txeca, com a part de la ideologia subjacent de l'Estat txecoslovac unificat. Aquesta tendència unificadora va destacar en la terminologia científica i en altres d'especialitzades, tot i que els eslovacs també van començar a propiciar un desenvolupament de la llengua independent. Durant el s. XX es varen anar desenvolupant progressivament les diferents funcions de la llengua eslovaca, la qual cosa ha permès que se n'hagi estès l'ús en tots els àmbits de la vida, a més de ser la llengua oficial de l'estat (per a més informació, vegeu: Slovak Society).

1.2.2. Hongaresos

Si bé abans de la Primera Guerra Mundial els hongaresos eren la nació majoritària, a l'Eslovàquia de la Txecoslovàquia, aleshores recentment constituïda, la seva condició va passar a ser la d'un grup minoritari i políticament dominat.

L'àrea de població hongaresa (d'aproximadament 9.000 Km²) és situada al llarg de la frontera política entre Eslovàquia i Hongria, al sud-oest d'aquest primer estat, on hi viu la majoria (un 60%) d'hongaresos. L'homogeneïtat i l'extensió de l'àrea lingüística hongaresa va patir un daltabaix dràstic a principis dels anys 20 i durant els anys 40 del segle passat. La fi de la Primera Guerra Mundial va comportar que uns 100.000 hongaresos, la majoria dels quals eren funcionaris de l'estat i altres càrrecs oficials, fugissin cap a Hongria, i que la població hongaresa de les ciutats de l'àrea lingüística eslovaca desaparegués. Un dels objectius de l'estat reorganitzat, a partir de 1945, va ser el d'eliminar per complet les minories "criminals de guerra" alemanya i hongaresa. Arran del decret #3 del president Beneš, l'any 1945, es va desposseir tota la població alemanya i hongaresa de la seva nacionalitat txecoslovaca, tret d'aquelles persones amb un passat d'activisme antifeixista (per a

més detalls, vegeu <http://www.cla.sk/projects/> “The Beneš Decrees; Vadkerty 1994). Entre 1945 i 1948, més de 44.000 hongaresos foren deportats a treballs forçats a Bohèmia, i unes 90.000 persones van ser expulsades a Hongria i reemplaçades per voluntaris d'ètnia eslovaca (aproximadament unes 73.000 persones). Mentre això succeïa, l'anomenada reeslovaquització va centrar-se de manera efectiva en la població hongaresa (unes 193.000 persones), a qui es va garantir la ciutadania txecoslovaca a condició d'haver de suportar certes exigències. Els efectes d'aquesta mesura es van veure reflectits en els resultats del cens del 1950, atès que el nombre d'hongaresos a Eslovàquia va baixar en 240.000, si es compara amb les dades dels cens de 1930. El creixement de població observat en l'últim cens pot deure's principalment al fet que un bon nombre dels forçats a la reeslovaquització no van tenir por d'admetre la seva nacionalitat de nou. En realitat, el nombre d'hongaresos s'ha mantingut pràcticament estable des dels anys 70.

La minoria hongaresa arriba al 10% de la població en 526 municipis del sud d'Eslovàquia, on hi viu el 90% de la població hongaresa del país, dels quals el 76% habita en nuclis de majoria hongaresa. La majoria de població hongaresa viu en nuclis rurals: tots els municipis amb més d'un 90% d'hongaresos tenen menys de 5.000 habitants. Hi ha quatre ciutats on el nombre d'hongaresos ultrapassa les 10.000 persones: Bratislava/Pozsony (amb una població total de 428.672 persones, de les quals 16.451 són hongaresos), Komárno/Komárom (amb 37.366 persones, de les quals 22.452 són hongareses), Dunajská Streda/Dunaszerdahely (23.519 persones, entre les quals hi ha 18.756 hongaresos), Nové Zámky/Érsekújvár (amb 42.262 habitants, dels quals 11.653 són hongaresos).

La representació col·lectiva de la comunitat hongaresa a la República eslovaca la té el Partit de la Coalició Hongaresa, el qual compta amb 20 delegats al Consell Nacional de la República eslovaca i que, des del 1998, és membre de la coalició governamental (per a més informació sobre els hongaresos a Eslovàquia, vegeu: Hungarians, 2000; Hungarians, sense data).

La majoria dels membres de la comunitat lingüística hongaresa poden definir-se com a bilingües, amb un ús predominant de l'hongarès. La influència d'aquesta llengua sobre la llengua eslovaca abans del s. XVIII va

interrompre's dràsticament després de la Segona Guerra Mundial.⁴ Això explica alguns elements de contacte (manlleus) en l'hongarès parlat a Eslovàquia, especialment en el vocabulari (per a més detalls, vegeu Lanstyák i Szabómihály, 2005).

1.2.3. Rutens i ucraïnesos

Les minories rutena i ucraïnesa d'Eslovàquia viuen a les regions del nord-est del país, en les àrees frontereres amb Polònia i Ucraïna. La població d'aquesta àrea parla una variant eslava de l'est. En època txecoslovaca la minoria rutena i ucraïnesa va dividir-se en tres faccions: la ucraïnesa, la rutena i una altra de pro-russa. Durant els anys 50, el govern va fusionar tots tres grups en un d'ucraïnès, amb el resultat que la llengua ucraïnesa va passar a ser la única llengua estàndard. Arran dels canvis polítics de l'any 1989, la minoria ucraïnesa es va separar en dos grups: un de menor i pro-ucraïnès, i un altre de més gran i pro-rutè (per més detalls, vegeu: Magosci, 1995). La llengua rutena a Eslovàquia fou codificada l'any 1995.⁵ Tant rutens com ucraïnesos són bilingües en ambdues llengües, a més de parlar l'eslovac.

La població rutena i ucraïnesa viu majoritàriament en nuclis rurals de municipis de majoria eslovaca. Els ucraïnesos constitueixen el 10% de la població en 17 pobles, i no són majoria en cap població. Per la seva banda, els rutens representen el 10% de la població en 146 pobles, però són la comunitat majoritària en 20 localitats. A la ciutat de Medzilaborce hi ha una població rutena considerable, que arriba a les 2.303 persones, un 34% de la població total.

L'organització conjunta de rutens i ucraïnesos és la Unió de Rutens i Ucraïnesos, a més del partit polític Assemblea Democràtica Podduklianska (PDH), que actua a nivell regional.

1.2.4. Els roma

La població roma a Eslovàquia arriba, segons el cens més recent, a gairebé 90.000 persones, tot i que es calcula que aquest nombre pot oscil·lar realment entre les 300.000 i 500.000. Un estudi que pretenia descriure la situació social

⁴ La llengua hongaresa forma part de la família lingüística fino-úgrica i és molt diferent de l'eslovac pel que fa a la seva estructura gramatical.

dels roma va identificar 320.000 individus d'aquesta ètnia vivint a Eslovàquia l'any 2004, basant-se en treballs de camp empírics.⁶ Les diferències entre les dades oficials i les estimades es deu al fet que en els censos, els roma es declaren habitualment com a eslovacs en les àrees de majoria eslovaca, i hongaresos en les àrees de població majoritàriament hongaresa. Més de la meitat dels roma viu entre eslovacs (hongaresos), tot i que n'hi ha que viuen completament segregats en pobles merament roma. Els roma constitueixen el 10% de la població en 158 pobles i són majoria en cinc d'altres.

Les primeres referències escrites sobre la presència dels roma en territori de l'actual Eslovàquia daten del s. XIV, a l'est del país. Avui dia, tres quartes parts dels roma eslovacs viuen a les regions de Prešov, Banská Bystrica i Košice, la majoria en àrees rurals i en condicions socials molt pobres: l'índex d'atur entre els roma arriba al 80%. La majoria, d'altra banda, parla la varietat central de la llengua romaní i són d'ascendència mixta roma i eslovaca, mentre que en les regions frontereres entre Eslovàquia i Hongria són bilingües en romaní i hongarès. La llengua romaní a Txecoslovàquia fou codificada l'any 1971.

Els roma són una comunitat dividida en tots els sentits: existeixen més de deu partits polítics roma, però cap d'ells té representació parlamentària. Tanmateix, existeix un Comissionat per als Afers dels Roma que treballa amb el govern eslovac (per a més detalls, vegeu: Orgovanova, sense data).

1.2.5. Altres grups ètnics

La població txeca que actualment viu a Eslovàquia va arribar-hi després del 1918, i després del 1945, degut especialment a la seva feina com a funcionaris de l'estat, personal de l'administració o militar. Els txecs viuen relativament dispersats per tot el país, tot i que es concentren sobretot en les ciutats més grans, com ara Bratislava i Košice, així com en les ciutats guarnició de Prešov i Trenčín. Atès que el txec i l'eslovac són llengües mútuament intel·ligibles, una part dels txecs que viuen a Eslovàquia només parla txec. Malgrat que els txecs són reconeguts oficialment com a minoria, en la pràctica no se'ls pot considerar com a tal pel fet que poden emprar la seva llengua en totes les esferes públiques.

⁵ La llengua estàndard rutena emprada a Eslovàquia és diferent de l'ucraïnès estàndard, especialment pel que fa al lèxic, tot i que ambdues són mútuament intel·ligibles.

⁶ Podeu trobar un informe en eslovac sobre aquest estudi a:

La colonització alemanya a l'actual Eslovàquia ja va començar a tenir lloc a partir del s. XII, especialment en tres àrees urbanes: a l'actual capital, Bratislava (anomenada Pressburg en alemany), a les regions mineres dels Càrpats occidentals, i a la regió de Zipser (Spiš). Durant la primera meitat del s. XX la població alemanya era d'unes 150.000 o 200.000 persones, però després de la Segona Guerra Mundial, i especialment com a conseqüència dels decrets Beneš, la majoria van ser expulsada. D'ençà dels anys 60, però, la població alemanya s'ha mantingut relativament estable: unes 5.000 persones. Els alemanys constitueixen el 10% de la població en 6 pobles i més del 20% en un, però no són la comunitat majoritària enlloc (per a més informació, consulteu la web dels alemanys dels Càrpats: <http://www.karpatendeutsche.de/>).

La llengua polonesa pertany al grup eslau occidental, fet que la fa semblant tant al txec com a l'eslovac. Els membres de la minoria polonesa d'Eslovàquia es troben dispersos per diferents regions de l'est, el centre i l'oest del país, així com també a les zones de frontera amb Polònia. Per la seva banda, els avantpassats de l'actual minoria búlgara van arribar a Eslovàquia a treballar la terra i avui dia viuen predominantment a Bratislava. Els parlants de croata, una altra llengua eslava del sud, van arribar a Eslovàquia cap al s. XVI, per treballar de guardes fronterers al límit nord del Regne d'Hongria. Avui dia la minoria croata es concentra principalment en quatre pobles propers a Bratislava (per a més informació, vegeu: Kovacevic-Caplovic, 1999) Totes aquestes minories són numèricament febles i representen una petita fracció dins de cada població on viuen. Els seus membres fan servir la llengua materna especialment entre ells, en família i en les organitzacions culturals pròpies.

2. Política i legislació lingüístiques abans del 1989

Al Regne d'Hongria el llatí fou la llengua oficial durant diversos segles fins que, ben entrat el s. XVIII, va passar a ser-ho l'alemany i, a partir del 1841, l'hongarès.⁷ L'ús de les llengües de les minories es va regular amb la Llei de

http://www.government.gov.sk/romovia/list_faktov.php.

⁷ Al s. XVI, el tron del Regne d'Hongria va passar a mans dels Habsburg d'Àustria per dret de successió.

minories, que permetia l'ús a nivell local i regional, i entre les quals hi havia l'eslovaca (per a més detalls, vegeu: Katus 1995).

La llengua oficial de la Primera República txecoslovaca va ser el "txecoslovac", la qual cosa permetia que en àmbits oficials, el txec pogués ser utilitzat en la part txeca, i l'eslovac en l'eslovaca. Des de la perspectiva dels drets lingüístics de les minories, el Tractat de Saint-Germain-en-Laye (1919) va tenir una importància cabdal ja que algunes de les seves disposicions també van ser incloses en la Llei txecoslovaca de llengües de 1920. La funció d'aquesta darrera llei va ser, més que res, regular l'ús de la llengua oficial tenint en compte que el Tractat de minories (i també la constitució) ja garantia el dret d'opció lingüística a tots els ciutadans i en totes les comunicacions personals i comercials, en la vida religiosa, la premsa, etc.

Segons la Constitució dels anys 1939 a 1945, les "minories nacionals" autòctones podien fer servir les seves llengües quotidianament i en l'àmbit educatiu sempre que la minoria eslovaca dels països respectius gaudís de drets similars. Aquesta regulació anava especialment dirigida a la minoria hongaresa d'Eslovàquia, en tant que els eslovacs també eren minoria a Hongria.⁸

Després de 1945, com ja s'ha dit anteriorment, els nous poders polítics maldaren per fer fora tant a alemanys com a hongaresos. Se'ls va desposseir de la seva nacionalitat, es clausuraren les institucions educatives i culturals d'aquestes minories i es van dissoldre els seus mitjans de comunicació. Tot i que no es va prohibir formalment, l'ús públic de les llengües alemanya i hongaresa era sancionat.

Més tard, la nova Constitució de 1948 definia la República txecoslovaca com un estat unificat de dues nacions eslaves en igualtat de drets, la txeca i l'eslovaca, i ni tan sols fa esment de l'existència de minories nacionals. Als alemanys i als hongaresos que van romandre a Txecoslovàquia se'ls va retornar la ciutadania i varen poder exercir els seus drets constitucionals. A partir de finals dels anys 50, alguns drets de les minories van començar a consolidar-se en lleis, mentre que la nova Constitució de 1960 (anomenada la "Constitució socialista") atorgava als

⁸ Després de l'Arbitratge de Viena, 67.000 hongaresos van romandre dins i als afores de les ciutats de Bratislava/Pozsony i Nitra/Nyitra, les quals varen seguir essent part d'Eslovàquia. Tot i que a Alemanya no hi ha una població d'ètnia eslovaca, els alemanys d'Eslovàquia van adquirir un seguit de drets lingüístics considerable, degut al suport eslovac a l'Alemanya nazi. Per la seva banda, els rutens no tenen cap "mare pàtria", i ni els jueus ni els roma gaudeixen de cap dret.

ciutadans de nacionalitat hongaresa, ucraïnesa i polonesa el dret a l'educació i a les activitats culturals en les seves pròpies llengües.

La Llei constitucional n. 144, de 1968, va permetre un canvi considerable quant als drets de les minories. D'acord amb el seu paràgraf tercer, l'estat garanteix als ciutadans de nacionalitat (ètnia) hongaresa, alemanya, polonesa i ucraïnesa els següents drets: el dret a ser educat en la llengua materna, el dret a gaudir de formes variades de desenvolupament cultural, el dret d'usar la seva llengua materna en les comunicacions oficials en els seus respectius llocs de residència, el dret de reunió en organitzacions culturals per a minories i el dret a la informació i la premsa en llengua materna. El paràgraf cinquè es referia a lleis executives que calia adoptar, tot i que mai es va arribar a fer. Tan sols es van modificar algunes lleis ja existents i el govern va regular alguns altres àmbits.

En lloc de l'aprovació de lleis, els decrets del Partit Comunista van servir principalment per regular la situació de les minories, inclòs l'ús de les seves llengües, d'ençà dels anys 50. Segons la Llei de 1968 esmentada més amunt, també es permetia les minories fer ús de les llengües maternes en les comunicacions oficials, però això es limitava a la comunicació oral en les oficines de l'administració on el personal resultava ser parlant d'hongarès o ucraïnès. En la Txecoslovàquia socialista, el concepte de llengua oficial no era d'ús comú, però l'eslovac era la llengua oficial de fet a Eslovàquia, mentre que els drets de les minories s'aplicaven sense ordre ni concert i, en la pràctica, això depenia de qui era en el poder (nacional i local) en cada moment.

3. Política lingüística, legislació lingüística i planificació de l'estatus després del 1989

Al contrari del que va passar en dècades precedents, durant els anys 90 es varen aprovar un grapat de lleis que volien regular l'ús de les llengües autòctones a Eslovàquia. En aquest sentit varen prevaler dues tendències: en primer lloc, la voluntat de codificar en lleis l'estatus i l'ús públic de la llengua eslovaca com a

símbol de la sobirania nacional i de l'estat i, en segon lloc, l'ús de les llengües individuals de les minories.

3.1. L'estatus de la llengua eslovaca

Tal com ja hem comentat abans, la "Constitució socialis" no incloïa ni emprava el concepte de llengua oficial, tot i que en la pràctica tant el txec com l'eslovac ho eren: en l'estat federal ambdues llengües podien utilitzar-se, i això s'entenia de tal manera que, també en la pràctica, tots els textos públics a la República txeca eren en txec, i a la República eslovaca, en eslovac. Així doncs, l'eslovac era de fet la llengua oficial a Eslovàquia, i les llengües minoritàries només podien emprar-se en les comunicacions oficials d'una manera força limitada i, com a màxim, en converses.

No obstant això, una de les primeres lleis aprovades un cop produïts els canvis polítics del 1989, va concernir l'ús de la llengua oficial. L'any 1990, el Parlament eslovac va adoptar la Llei de la llengua oficial, en la qual es definia l'eslovac com a única llengua oficial de l'estat i que, per tant, exigia que tota la documentació oficial fos publicada en eslovac. Les minories només podrien fer servir la seva llengua amb les autoritats en aquelles municipis on constituïssin almenys un 20% de la població.

Els guanyadors de les eleccions parlamentàries de l'any 1992 van aprovar una declaració d'independència en l'aleshores encara República Federal d'Eslovàquia, en què es manifestava que Eslovàquia era l'estat-nació dels eslovacs. Això mateix va ser inclòs en el preàmbul de la Constitució eslovaca de 1992.⁹ L'afirmació de la idea d'estat nació va significar alhora que els símbols i atributs nacional eslovacs, com ara l'himne nacional, l'escut d'armes, i també la llengua, fossin elevats a la categoria de símbols i atributs de l'estat. A la introducció de la constitució ja es fa referència a la llengua oficial, entre les disposicions generals, just després de fer esment a la forma de govern i a la ciutadania. L'article 6 (1) diu: *"La llengua*

⁹ "Nosaltres, la nació eslovaca, tenint present el llegat polític i cultural dels nostres predecessors i l'experiència guanyada al llarg dels segles de lluita per l'existència nacional i la sobirania, conscients de l'herència espiritual de Ciril i Metodí i del llegat històric de la Gran Moràvia, reconeixent el dret natural de les nacions a la seva autodeterminació, juntament amb els membres dels grups de minories ètniques i nacionals que viuen en territori de la República eslovaca, en l'interès de la cooperació pacífica i continuada amb altres països democràtics, comprometent-nos a posar en pràctica una forma democràtica de govern, garantir una vida en llibertat, i promoure la prosperitat espiritual, cultural i

eslovaca és la llengua oficial de la República eslovaca”.¹⁰ Aquest article va ser el fonament jurídic que va permetre al Parlament eslovac d’aprovar la Llei de la llengua oficial (Llei Núm. 270 de 1995), i que va substituir l’anterior Llei de la llengua oficial, de 1990, i va estendre l’abast de l’ús de la llengua oficial a l’educació, els mitjans de comunicació, els serveis policíacs i de seguretat, l’exèrcit, el cos de bombers, les instàncies judicials, l’economia i els serveis sanitaris.

Segons aquesta llei, la llengua eslovaca gaudeix en territori eslovac de prioritat per damunt de qualsevol altra llengua, i és la llengua de totes les comunicacions oficials, orals i escrites (fins i tot en els organismes autònoms). També se n’exigeix legalment l’ús a la feina al personal de l’Administració pública i dels serveis públics. Les peticions i sol·licituds per escrit només poden lliurar-se i presentar-se en eslovac. Qualsevol text en una llengua estrangera (per exemple, la d’una minoria) en senyals i anuncis públics, tan sols pot adjuntar-se com a la traducció del text en llengua eslovaca i situat al darrera.

D’acord amb el paràgraf 1, la llei regula l’ús de l’eslovac com a llengua de l’estat, tot i no tractar de l’ús de la llengua a l’església, ni el de les llengües minoritàries. Això, en la pràctica, limita considerablement aquestes llengües mitjançant la prescripció de l’ús de l’eslovac en tots els àmbits públics. Segons la llei, l’ús de les llengües minoritàries és permès en la programació de les ràdios i televisions de les minories (tot i que les emissores de ràdio i televisió locals només poden emetre en altres llengües si el mateix programa emet en eslovac, bé abans o bé després), en els mitjans escrits i en les manifestacions culturals de les minories (tot i que en el programa de l’activitat ha d’aparèixer primer l’eslovac), així com en els procediments judicials, atès que la llei va deixar en vigor les regulacions dels codis civil i penal.

Correspon al Ministeri de Cultura vetllar pel compliment de la llei. L’incompliment podia comportar sancions econòmiques importants que podien ser imposades a persones legals, tot i que aquestes sancions no van ser mai executades i van ser derogades posteriorment. (L’actual text en vigor de la llei pot

econòmica, nosaltres, doncs, ciutadans de la República eslovaca, hem adoptat a través dels nostres representants aquesta Constitució”.

¹⁰ El lloc web oficial del Tribunal Constitucional (www.concourt.sk) emprà el terme *llengua oficial* en la seva versió anglesa malgrat que en el document original en llengua eslovaca es llegeix *štátny jazyk*, és a dir, *llengua de l’estat*. Les traduccions a l’anglès d’altres documents també utilitzen aquesta expressió.

trobar-se en anglès a: <http://www.gramma.sk>, en l'apartat "Language Policy, Linguistic Rights and Wrongs").

La Llei de la llengua oficial fou durament criticada tant a dins com a fora d'Eslovàquia (vegeu, per exemple, Daftary i Gál, 2000), i un bon nombre de lingüistes reconeguts van oposar-s'hi (vegeu Simon i Kontra 2000:85–86).¹¹ El Consell Europeu i l'Alt Comissionat per a les Minories Nacionals de l'OSCE, entre d'altres, van expressar reserves sobre el text de la llei perquè presumptament violava dels principis democràtics. El Parlament eslovac, tanmateix, va aprovar la llei plenament conscient de les protestes a nivell internacional. Un grup de parlamentaris va portar el cas al Tribunal Constitucional, el qual no va trobar que la llei fos inconstitucional i hi va objectar, derogant-ne només alguns punts (vegeu més amunt).

La Llei eslovaca de la llengua de l'estat i el seu sistema argumentatiu ha estat comparada amb el sistema francès i el moviment de l'"English Only" als EUA (Kontra 1995/96). Els crítics, però, no s'han referit al fet que aquesta llei és semblant a altres lleis lingüístiques aprovades a Polònia o en els estats bàltics, i que la seva aprovació es troba en la línia dels moviments de ressorgiment nacionals dels anys 90, característic dels països de l'antic bloc de l'est.

Una altra raó interna d'estat que va conduir a l'aprovació de la llei va ser el procés d'activació política de la minoria nacional hongaresa, la més nombrosa de totes. Com qualsevol altre estat de l'est, Txecoslovàquia tenia un sistema de partit únic abans del 1990. Amb els canvis polítics posteriors es varen formar molts nous partits, al mateix temps que les minories van crear també les seves organitzacions per tal de protegir els seus interessos. En el cas dels hongaresos, una de les demandes més importants va ser el reconeixement del dret a fer servir la seva llengua minoritària. L'elit política eslovaca, però, va tenir por (i alguna de les seves fraccions encara en té) que Hongria volgués reannexionar-se les àrees d'Eslovàquia habitades per hongaresos (com ja va succeir entre els anys 1938 i 1945). També temien que les demandes relatives als drets lingüístics vinguessin seguides de demandes d'autonomia territorial; i que aquesta regió autònoma s'annexionés

¹¹ Alguns lingüistes eslovacs també han alçat la seva veu en contra de la llei, però no per la manera en què limita l'ús de les llengües minoritàries, sinó perquè defineix l'eslovac estàndard com a la llengua de l'estat. Això significa que, en teoria, l'ús d'una variant regional de l'eslovac també podria resultar sancionat.

posteriorment a Hongria.¹² Aquesta por, però, era infundada ja que no va ser mai cap objectiu del programa del Partit Hongarès. El seu objectiu més ambiciós va ser plantejar la creació d'una regió de majoria hongaresa del nivell NUTS III a l'oest d'Eslovàquia, on viuen la majoria dels hongaresos, com a part del procés de formació d'entitats autònomes regionals de nivell mig.

Malgrat el fet que Eslovàquia ja ha tingut diversos governs des del 1990, el principi bàsic que ha regit les polítiques lingüístiques oficials respecte a les minories i a la llengua de l'estat, ha estat l'èmfasi en l'estatus especial, la protecció i la importància de vetllar per la llengua eslovaca. Aquesta és la idea que traspua del material elaborat pel Ministeri de Cultura, que cal considerar com l'afirmació de la política lingüística oficial.¹³ Aquest material només s'ocupa de l'eslovac com a "llengua de l'estat" i de la seva relació amb les llengües minoritàries, però curiosament no fa cap esment a la posició de la llengua eslovaca a nivell internacional (en qüestions com ara la globalització o la propagació de l'anglès). Segons aquests documents, *"la llengua de l'estat és el mitjà de garantir l'estabilitat interna de l'estat a nivell social, cultural i polític. És d'interès de l'estat respectar les funcions de representació nacionals i d'integració de l'estat, de l'eslovac com a llengua de l'estat, així com enfortir l'estatus de la llengua literària [estàndard] com a mitjà per a la comunicació pública [...]."* El document continua amb consideracions sobre com reforçar i fixar les posicions de la llengua eslovaca, o més aviat la seva varietat estàndard, en determinats aspectes (l'educació, l'Administració pública, la cartografia, el desenvolupament de terminologia, etc.).

3.2. L'estatus de les llengües minoritàries

3.2.1. Presència internacional

Eslovàquia, com a membre d'organitzacions internacionals, s'ha adherit a pràcticament tots els tractats internacionals relatius al dret d'usar les llengües dites minoritàries. D'entre els més significatius cal destacar els següents: *e/*

¹² Aquesta qüestió ha estat tractada en debats parlamentaris previs a l'aprovació de totes les lleis (i convenis internacionals) on es regula el règim lingüístic.

¹³ El títol és "Descripció general de com vetllar per la llengua de l'estat de la República d'Eslovàquia". Va ser aprovat com a part del Decret del govern Núm. 161 de 2001.

Conveni internacional de drets civils i polítics (UN, 2200A, XXI),¹⁴ *la Convenció per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals* (ETS 005),¹⁵ *la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries* (ETS Núm. 148, en vigor des del 2002), *i la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals* (ETS Núm. 157, en vigor des del 1997). Com a membre de l'OSCE, Eslovàquia va signar els documents de les reunions de seguiment del Procés d'Hèlsinki, com ara el document de la reunió de seguiment de Copenhaguen (*Document de la segona trobada de la Conferència sobre dimensió humana, de la CSCE*), i com a membre de la Iniciativa de l'Europa Central (*Central European Initiative, CEI*), va signar també el document Instrument per a la protecció dels drets de les minories (1994). Les organitzacions internacionals, principalment, el Consell d'Europa, van jugar un paper rellevant en fer més ampli el ventall de drets lingüístics de les minories a Eslovàquia, ja que una de les condicions per ser-ne membre va ser la garantia de certs drets lingüístics (com, per exemple, el dret a registrar els noms propis en la forma pròpia de la llengua de la minoria).

L'estatus de les minories nacionals també queda definit en els acords bilaterals signats per la República eslovaca (per Txecoslovàquia abans de la dissolució de l'estat comú), amb la República de Polònia, la República Federal d'Alemanya, la República d'Hongria, la República ucraïnesa i la República txeca (per a una anàlisi d'aquests tractats, vegeu Šutaj i Olejník, 1998: 278–279). D'altra banda, els drets de les minories (incloent-hi els drets lingüístics) són tractats en detall pel Tractat de bon veïnatge i cooperació amistosa entre la República d'Eslovàquia i la República d'Hongria, signat el 1995 i en vigor des del 1997. L'article 15 afirma que les dues parts pactants *"aplicaran com a deure jurídic en defensa dels drets de les persones que pertanyen a la minoria hongaresa de la República d'Eslovàquia i a la minoria eslovaca de la República d'Hongria, les normes i compromisos polítics establerts en els següents documents: el Document de 29 de juny de 1990 relatiu a la Reunió de Copenhaguen de la Conferència sobre dimensió humana de la Conferència per a la Seguretat i la Cooperació a Europa; la Declaració 47/135 de l'Assemblea General de Nacions Unides sobre els drets de les persones que pertanyen a minories nacionals, ètniques, religioses i lingüístiques; la Recomanació 1201 (1993) de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa [...]."*

¹⁴ Txecoslovàquia va signar la Convenció internacional de drets civils i polítics l'any 1968 i la va ratificar l'any 1975. Després de la dissolució de l'estat, l'1 de gener de 1993, tant la República txeca com la República eslovaca el van tornar a confirmar.

¹⁵ Algunes de les normes de la *Convenció europea de drets humans* van ser incloses en la constitució del 1992 de l'aleshores unificada Txecoslovàquia, així com en la nova Constitució eslovaca després de la ruptura.

3.2.2. Les minories nacionals i les llengües minoritàries en el sistema jurídic eslovac

A Eslovàquia es garanteixen a les persones que pertanyen a les minories ètniques i lingüístiques els mateixos drets humans i llibertats que als membres de la majoria. Segons la Constitució de la República eslovaca (art. 12), es prohibeix tot tipus de discriminació, tothom té dret a escollir la seva nacionalitat i es prohibeix qualsevol acció destinada a privar algú de la seva nacionalitat original. Al mateix temps, Eslovàquia reconeix com a individuals els drets de les minories (no reconeixent-los, doncs, com a drets col·lectius), fet que significa que només les persones, i no les comunitats, estan dotades de drets lingüístics. Així doncs, i segons el parer dels experts jurídics i de la majoria de polítics eslovacs, tot dret considerat com a dret col·lectiu és un dret individual exercit en grup (Šutaj i Olejník, 1998:285). El govern eslovac fa costat al principi de no discriminació, mentre que el sistema legal eslovac no reconeix el principi de discriminació positiva envers els membres de les minories.¹⁶

Malgrat que els termes “minoria nacional” (*národnostná menšina*, en eslovac) i “grups ètnics” (*etnické skupiny*, en eslovac) apareixen en la Constitució i en altres documents oficials, el sistema legal eslovac no en dóna cap definició (Šutaj i Olejník, 1998: 274–275; Šujanová i Slováková i Šikuta 2003: 222–223), ni esmenta el nom concret de cap minoria nacional o ètnica.¹⁷ Tanmateix, altres documents oficials, com ara les estadístiques del cens, de les que ja hem parlat anteriorment, sí que anomenen un seguit de minories. Segons el Primer i el Segon Informe sobre l’aplicació de la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals, elaborats per l’estat eslovac (Report I 1999: 8; Report II 2005: 9), a Eslovàquia hi viuen 11 minories nacionals (tal com ho indica el cens): hongaresos, roma, txecs, rutens, ucraïnesos, alemanys, moravians/silesians, croats, jueus,

¹⁶ Això ho sosté el fet que el Tribunal Constitucional va considerar que el paràgraf 8, apartat 8 de la nova Llei de no discriminació (el nom complet de la qual és: sobre la igualtat de tracte i de protecció contra la discriminació), aprovada pel Parlament eslovac l’any 2004, contradeia l’article 12 de la constitució. El passatge en qüestió diu que per tal de garantir la igualtat d’oportunitats i de tracte, es poden introduir reglaments igualadors, amb l’objectiu d’evitar la discriminació negativa fonamentada en diferències racials o ètniques”.

¹⁷ Actualment no hi ha en la legislació eslovaca cap definició del terme minoria nacional, ni cap sistema formal de reconeixement oficial de les minories nacionals. L’existència de minories nacionals es basa en els drets individuals fonamentals de les persones que pertanyen a minories nacionals, proclamats per la Constitució de la República d’Eslovàquia, altres lleis del seu sistema legal, i per documents jurídics internacionals.” (Report I, 1999: 8).

polonesos i búlgars. El segon Informe (2005: 21) assenyala que a l'any 2003 la minoria russa també va rebre finançament en forma d'ajuts per a activitats culturals.

Pel que fa a la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, les següents lleüegues són les incloses en la ratificació eslovaca: el búlgar, el croat, el txec, l'alemany, l'hongarès, el polonès, el romaní, el rutè i l'ucraïnès. La Carta és el primer document que diferencia les diverses llengües, tot agrupant-les en tres categories en funció de la dimensió de la respectiva població, així com del seu ús públic: (a) el búlgar, el croat, el txec, l'alemany, el polonès i el romaní; (b) el rutè i l'ucraïnès; i (c) l'hongarès. Els compromisos adquirits respecte a aquestes llengües són diferents segons el cas i toquen quatre àmbits:¹⁸ l'educació (article 8); les autoritats judicials (article 9); les autoritats administratives i els serveis públics (article 10); i els mitjans de comunicació (article 11). De fet, Eslovàquia va comprometre's als següents articles únicament per a la llengua hongaresa: l'article 8, paràgrafs 1/a/i, 1/b/i, 1/c/i, 1/d/i, 1/e/i, i 1/f/i; l'article 9, paràgraf 2/a; l'article 10, paràgrafs 1/a/ii i 3/b; i l'article 11, paràgraf 1/f/i. L'article 8, paràgrafs 1/a/ii, 1/b/ii, 1/c/ii, i 1/d/ii només es va triar per al rutè i l'ucraïnès.

Com ja hem comentat més amunt, el document que tracta la política lingüística de la llengua estatal, no fa cap referència, però, la política de l'estat envers les llengües de les minories. En aquest sentit, només l'Informe periòdic inicial (Initial Periodic Report, 2003: 5) de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries en fa referència: *"Els indicadors demogràfics són la base de la política d'Eslovàquia respecte a les seves minories nacionals autòctones. El paper principal de la política de l'estat en aquesta àrea és el de preservar la identitat cultural i lingüística dels ciutadans que pertanyen a les minories nacionals i el de garantir el seu tracte no discriminatori en els sistemes social, cultural i educatiu. No es pot discutir que la llengua, un dels símbols fonamentals de la identitat cultural, juga un paper determinant en la preservació i el desenvolupament de les comunitats minoritàries, i que transmet els valors i atributs de la seva cultura de generació en generació."* (Per a més dades sobre la política del govern eslovac envers les minories, vegeu Dostál, 2003; quant a l'estatus legal vegeu, Gyuricsek, 2003.). Els drets lingüístics de les minories es troben entre els drets i llibertats fonamentals a la IV Apartat de la Constitució eslovaca. Segons els articles 33 i 34 de la Constitució de 1992, les persones que pertanyen a les minories tenen els següents drets: el dret a rebre i difondre

¹⁸ Els intercanvis fronterers, article 14, punt (b) només concerneixen, lògicament, les llengües txeca, alemanya, polonesa, ucraïnesa i hongaresa.

informació en la seva llengua materna, a ser educats en la seva llengua materna, a emprar la seva llengua en les relacions oficials, i també a aprendre la llengua oficial.

Com també dèiem abans, l'ús de la llengua eslovaca en el domini públic es regula de manera clara per la Llei de la llengua de l'estat (Núm. 270 de 1995). Això no es dona en cap altra regulació respecte a les llengües minoritàries, tot i que diverses lleis tracten alguns aspectes del seu ús. Certs documents oficials elaborats pel govern eslovac fan referència a diverses lleis que tenen alguna rellevància pel que fa a l'ús de les llengües: el primer Informe (Report I, 1999: 7) sobre el compliment de la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals parla de lleis i decrets, mentre que l'Informe periòdic inicial (Initial Periodic Report, 2003: 8–10) de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries fa referència a 45 d'aquestes lleis i decrets. Un nombre considerable de les lleis esmentades en aquests documents tracten drets constitucionals generals o drets humans, de manera que només poden considerar-se indirectament rellevants pel que fa als drets lingüístics de les minories. Les lleis que fan referència explícita als drets lingüístics de les persones que pertanyen a minories són només 17. En fan referència completa la Llei sobre l'ús de les llengües de les minories nacionals (Núm. 184 de 1999; vegeu: Kopanic, 1999) i la Llei sobre la denominació de les comunitats en les llengües de les minories nacionals (Núm. 191 de 1994), mentre que la resta de les 15 lleis només en parlen en un o dos apartats cadascuna. La traducció a l'anglès dels textos d'aquestes lleis i d'altres documents d'importància es pot trobar a la pàgina web de la *Grammar Language Office* (<http://www.grammar.sk>), concretament dins la secció *Language policy*. A continuació us fem un sumari de les regulacions que es troben en aquestes lleis i n'avaluarem succintament la seva aplicació (per a més detalls sobre aquesta darrera qüestió, vegeu Szabó Mihály, 2003; EUROMOSAIC III; Gyuricsek, sense data).

Noms i cognoms de persona

Segons la Llei Núm. 300 de noms i cognoms de 1993, els noms en llengua minoritària poden ésser registrats oficialment. Per exemple, els noms en hongarès (*Károly*) o en alemany (*Karl*) que tenen un equivalent, Carles, poden ser-ho, així com també l'equivalent en llengua eslovaca (*Karoľ*). Per altra banda, segons la Llei Núm. 154 de 1994 (Llei de registres), els cognoms de dones que no siguin en eslovac es poden utilitzar en documents oficials sense la terminació *-ová*. En eslovac, els cognoms femenins acaben en *-ová*, que és una marca gramatical de gènere

femení. Algunes de les llengües de les minories d'Eslovàquia (com ara l'alemanya o l'hongaresa) no tenen aquest marcador gramatical de gènere, amb la qual cosa els noms femenins i els masculins són idèntics; per exemple, el cognom eslovac *Kováč* és el d'un home, i *Kováčová* el d'una dona, però en llengua hongaresa només *Kovács* s'empraria per a tots dos gèneres. Durant molt temps, però, els cognoms de les dones alemanyes i hongareses només podien registrar-se amb la terminació *-ová*, tot i que no s'usaven d'aquesta manera.

D'acord amb aquestes regulacions, Eslovàquia va comprometre's a complir l'article 10, paràgraf 5, de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries en relació a totes les llengües de les seves minories *“Les parts es comprometen a permetre, a petició dels interessats, l'ús o l'adopció de patronímics en les llengües regionals o minoritàries.”*

Topònims i denominacions topogràfiques

Un cop acabada la Primera Guerra Mundial, el territori de l'actual Eslovàquia va deixar de ser hongarès dins l'imperi austrohongarès per esdevenir part de la nova Txecoslovàquia, els antics noms oficials en hongarès i molts dels pobles i ciutats (inclosos els municipis on vivien les minories) varen ser canviats per noms en eslovac. Així, per exemple, el nou nom oficial de *Dunaszerdahely*, una important ciutat hongaresa, va convertir-se en *Dunajská Streda*. Durant el període d'entreguerres, alguns municipis tenien ambdues denominacions com a oficials, mentre que alguns pobles petits van mantenir el seu nom en hongarès. Després de l'any 1948, els noms que encara existien en alemany i hongarès es van canviar per noms en eslovac, de manera que cada poble i ciutat va poder tenir només un sol nom oficial en eslovac –l'única denominació que podia emprar-se en senyals viàries, segells i en la documentació oficial. Aquesta situació va canviar parcialment a partir del 1994. Segons la Llei Núm. 191 de 1994, els noms de les localitats amb almenys un 20% de població minoritària, es poden escriure en la llengua de la minoria, a més d'en eslovac, en els senyals de trànsit que indiquen l'entrada i la sortida de la localitat. En altres contextos, com en els serveis postals, els segells oficials i la toponímia, els noms només es poden escriure en llengua eslovaca. Altres denominacions topogràfiques (noms de muntanyes, planes, rius, llacs, etc.) només poden aparèixer en els mapes en eslovac.

Una altra limitació en aquest sentit és que als noms de localitats en honor d'alguna personalitat eslovaca no se'ls pot donar cap nom en la llengua de la minoria, malgrat que aquesta constitueixi més del 20% de la població. Es dóna aquest cas en 12 pobles i ciutats, habitats per població hongaresa, el nom històric dels quals és en hongarès, tot i tenir un nom en eslovac des del 1948.¹⁹

Segons la Llei d'ús de les llengües minoritàries (Llei 184 de 1999), a les localitats on la proporció d'una minoria determinada sigui d'almenys un 20%, l'ajuntament podrà posar els rètols dels carrers en la llengua minoritària, a més d'en eslovac, així com també s'hauran d'utilitzar indicacions en la llengua minoritària en els edificis de l'administració (tot i que el nom de la localitat on sigui l'edifici només pot ser escrit en llengua eslovaca).

Cal assenyalar en aquest sentit que Eslovàquia va comprometre's a aplicar, en relació a totes les seves llengües minoritàries, l'article 10, apartat 2/g de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries: *"En les circumscripcions de les autoritats administratives de l'estat en què resideix un nombre de parlants de llengües regionals o minoritàries que justifiqui les mesures que segueixen i segons la situació de cada llengua, les parts es comprometen, en la mesura que això és raonablement possible, a permetre i/o fomentar l'ús o l'adopció, si escau conjuntament amb la denominació en la llengua o les llengües oficials, de les formes tradicionals i correctes de la toponímia en les llengües oficials o minoritàries."*

Anuncis públics

D'acord amb el paràgraf vuitè de la Llei de la llengua de l'estat: *"Tots els cartells (senyals), anuncis i avisos adreçats a informar al públic, de manera especial en botigues; centres esportius; bars; carrers; carreteres, tant a nivell de calçada com enlairats; en aeroports; estacions de tren i autobús; en vagons de tren i vehicles de transport de passatgers han de ser escrits en la llengua de l'estat. Es podran traduir a altres llengües, però sempre a continuació del text, de la mateixa extensió, en la llengua de l'estat."*

Educació

¹⁹ Per exemple, el nom hongarès *Feled*, una localitat ara anomenada *Jesenské* en honor de l'escriptor eslovac Janko Jesenský (1874–1945) en seria un cas. El nom hongarès té el seu origen en l'edat mitjana i ja és citat en documents històrics de l'any 1274.

Alguns grups minoritaris, com ara els hongaresos, els alemanys i els rutens/ucraïnesos, tenen una llarga tradició educativa en les llengües pròpies. Segons la Llei Núm. 29 de 1984 sobre l'educació pública (modificada en diverses ocasions, el text complet de la qual correspon al número 350 de 1994), tant en l'educació preescolar com en la primària i la secundària, es pot emprar la llengua de la minoria com a mitjà d'ensenyament. L'article 3, paràgraf 1, diu que *“la formació i l'educació es duren a terme en la llengua de l'estat. Es garanteix als ciutadans de nacionalitat bohèmia (txeca), hongaresa, alemanya, polonesa i ucraïnesa el dret a l'educació en llur pròpia llengua, de manera proporcional als interessos de llur desenvolupament nacional.”*

En la declaració de rèplica a la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, Eslovàquia es va comprometre a diverses qüestions pel que fa a diverses de les seves llengües minoritàries. Concretament, l'article 8, paràgrafs 1/a/iii, 1/b/iii, 1/c/iii, 1/d/iii, 1/e/ii, 1/f/ii, 1/g,1/h i 1/i inclou el búlgar, el croat, el txec, l'alemany, el polonès i el romaní. D'aquestes llengües, només el búlgar, l'alemany i, fins a cert punt, el romaní, són llengües d'ensenyament en les escoles d'educació primària i secundària. A Bratislava, hi ha una escola privada búlgara (de primària i secundària), amb un total de 125 estudiants. I només a partir de l'any 1989 varen començar a aparèixer escoles amb l'alemany com a llengua d'ensenyament, o bé o bilingües, tot i que l'oferta en la primera llengua ha anat augmentant contínuament.²⁰

La llengua romaní s'usa com a llengua auxiliar en l'ensenyament a les escoles estatals (llars d'infants i de primària) dels nuclis de població roma. En l'informe del Comitè Consultiu de la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals (Opinion 2000, punt 44) s'assenyala que la Llei d'educació pública no garanteix l'educació en llengua materna per als roma: *“Així, el Comitè Consultiu és del parer que cal determinar si l'actual estatus legal i pràctic de la llengua romaní en el sistema educatiu d'Eslovàquia satisfà les demandes d'aquesta*

²⁰ La situació concreta de la llengua alemanya es fa difícil de precisar. L'informe del govern eslovac sobre l'aplicació de la Carta (Initial Periodical Report, 2003: 24) afirma que durant el curs acadèmic 2001/2002 hi van haver sis escoles (amb un total de 1.052 estudiants) van tenir l'alemany com a llengua d'aprenentatge. D'altra banda, però, l'informe EUROMOSAIC III, en concret el que fa referència a Eslovàquia i l'alemany, diu el següent: *“Segons Eurydice, hi havia una escola alemanya de primària a Eslovàquia durant el curs 2002/2003. A més, hi ha cinc escoles primàries on totes les assignatures s'ensenyen en eslovac, tret de la d'alemany, que s'ensenya com a llengua autòctona.”* Segons es desprèn de les estadístiques en el sector educatiu, (www.uips.sk), en el curs 2005/06 no hi havia escola on l'alemany hagués estat la llengua d'aprenentatge. Tanmateix, Dohányos et al. (2005: 129) afirmen que creixen les seccions escolars on l'alemany és la llengua d'aprenentatge.

població.” En resposta, el govern eslovac va declarar el següent: “Respecte a l’ensenyament de la llengua romaní a les escoles, el problema concret és la manca d’interès per part dels pares a poder comptar amb aquesta assignatura, malgrat el fet que el currículum de l’educació bàsica per a l’ensenyament de la llengua romaní ja va ser aprovat al 1993.” El romaní és llengua d’ensenyament a l’Escola Secundària d’Arts de la ciutat de Košice (amb 192 estudiants) i s’ensenya a la Universitat Constantí el Filòsof, a Nitra.

El nivell educatiu dels roma és força més baix que el de la mitjana, alhora que en les escoles d’educació especial hi ha un percentatge molt alt d’alumnes roma. L’informe del Comitè Consultiu de la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals (Opinion 2000, punt 39) també és crítica aquest tema: *“El Comitè Consultiu es mostra preocupat pel que es desprèn dels informes segons els quals hi ha una proporció alta d’alumnes roma que són enviats a escoles d’educació especial. Atès que aquestes escoles estan destinades a infants amb discapacitats mentals, es podria pensar que molts infants roma que no tenen cap discapacitat mental són enviats a aquestes escoles a causa de la percepció, real o percebuda, de les diferències culturals i lingüístiques que hi ha entre la població roma i la majoritària.”* El govern eslovac bàsicament ha negat aquest fet en la seva resposta a l’informe: *“El govern de la República d’Eslovàquia vol deixar clar que els alumnes amb discapacitats mentals són enviats a escoles d’educació especial amb el consentiment dels seus representants legals i després d’un examen pedagògic minuciós i específic. En cap cas l’enviament d’alumnes a aquestes escoles té en compte el seu origen nacional o ètnic.”*

Pel que fa al rutè i l’ucraïnès, els compromisos signats per Eslovàquia a la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries es troben en l’article 8, paràgrafs 1/a/ii, 1/b/ii, 1/c/ii, 1/d/ii, 1/e/ii, 1/f/ii, 1/g, 1/h, i 1/i. Això significa només el reconeixement parcial (no pas total) de l’ensenyament en llengua materna. A més, entre aquestes dues llengües existeix en aquesta qüestió una diferència fonamental. Fins als anys 90, el rutè no era present com a llengua d’ensenyament en cap escola mentre que l’ucraïnès sí, tot i la davallada en el nombre d’alumnes a conseqüència de l’assimilació gradual a la majoria eslovaca. En el curs 2004/2005, l’ucraïnès va ser llengua d’ensenyament en vuit escoles de primària, una de secundària de formació acadèmica i una d’educació tècnica, també a secundària (Dohányos et al., 2005: 130–132) (vegeu la taula 2). Per altra banda, i segons l’Informe

sobre l'aplicació de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, el rutè fou introduït com a mitjà d'ensenyament durant el curs 1997/1998 i, al curs 2004/05, ho era en quatre escoles d'educació primària, amb un total de 134 alumnes. Tanmateix, les estadístiques escolars dels cursos 2004/2005 i 2005/2006 no en fan referència a cap. Això pot ser degut al fet que el rutè pugui ser emprat com a llengua d'ensenyament en escoles eslovaques que compten amb una secció de llengua rutena. El rutè s'ensenyava com a llengua estrangera, o segona llengua, en moltes escoles, i tant aquesta llengua com l'ucraïnès s'ensenyen a nivell universitari a Eperjes/Prešov.

Tipus d'escola *	Llengua d'ensenyament								
	nombre de	eslovac	(%)	hongarès	(%)	ucraïnès	(%)	altres	(%)
<i>Escola primària</i>	escoles	2.070	88,39	297	12,68	8	0,34	4	0,17
	classes	23.868	92,07	1.984	7,65	45	0,17	27	0,10
	alumnes	518.249	93,32	3.6249	6,53	466	0,08	371	0,07
<i>Escola secundària de formació acadèmica</i>	escoles	186	79,49	25	10,68	1	0,43	29	12,39
	classes	3.104	92,63	237	7,07	6	0,18	4	0,12
	alumnes	93.560	93,81	5.991	6,01	135	0,14	52	0,05
<i>Escola secundària de nivell tècnic</i>	escoles	256	97,71	25	9,54	1	0,38	0	0
	classes	2.957	94,62	164	5,25	4	0,13	0	0
	alumnes	83.478	95,37	3.997	4,57	58	0,07	0	0
<i>Escola professional o tècnica</i>	escoles	332	97,1	31	8,85	0	0	0	0
	classes	5223	94,8	288	5,2	0	0	0	0
	alumnes	132.309	95,7	5.954	4,3	0	0	0	0

Taula 2. Nombre d'escoles, classes i alumnes que tenen com a llengua d'ensenyament l'eslovac, l'hongarès i el rutè (any 2004, font: Dohányos et al., 2005: 128–134)

Explicació: el sistema educatiu per a minories a Eslovàquia és part orgànica del sistema educatiu eslovac i, com a tal, té les mateixes característiques que el de la majoria eslovaca. A Eslovàquia l'educació és obligatòria fins als setze anys. Els tipus d'escoles són: les llars d'infants (educació preescolar per a infants de 2/3 fins a 6 anys); les de primària elemental (per als de 6–15/16 anys); les d'educació secundària, entre les quals hi ha les de grau acadèmic (dels 15 als 18), les de grau tècnic (dels 15 als 18) i les formatives o tècniques (que comencen als 15 i poden continuar fins als 17, 18 o 19 anys, en funció del tipus d'escola). També hi ha escoles de l'estat, escoles privades i escoles de l'església.

A Eslovàquia, la minoria hongaresa ha estat la que tradicionalment ha mantingut un sistema educatiu més desenvolupat. La llengua hongaresa és emprada com a llengua d'ensenyament a tots els nivells educatius públics, així com en els nivells primari i secundari privats. Durant el curs 2004/2005, un total de 52.191 alumnes van estudiar en hongarès en 297 instituts, 25 escoles de secundària de grau acadèmic, 25 escoles d'educació secundària tècnica (superior), i 31 escoles formatives i tècniques. L'hongarès també pot estudiar-se a nivell universitari i, a més, la Universitat Selye János va començar, l'any 2004, a impartir la seva educació sobretot en llengua hongaresa. (Per a informació més concreta, vegeu Van•o 2005; Hushegyi, 2003; Szemet i A.Szabó, 2003).

A partir de l'any 1999 i gràcies a la modificació que la Llei Núm. 542 de 1990 va introduir en la Llei Núm. 5 de 1999, es va permetre d'expedir documentació escolar bilingüe (com ara els registres escolars, entre d'altres). Segons el reglament del Ministeri d'Educació en relació a les proves d'accés a l'educació secundària, els estudiants de les escoles primàries de llengua minoritària que es graduïn i que sol·licitin entrar a escoles secundàries de llengua eslovaca, podran fer les proves de les assignatures bàsiques en la llengua d'ensenyament de les seves escoles de primària.

Mitjans de comunicació

Segons la Llei 619 de 2003 relativa a la ràdio eslovaca, i la Llei 16 de 2004 relativa a la televisió eslovaca, l'estat ofereix programació en llengües minoritàries a través de les emissores de ràdio i televisió públiques. Quant a la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, Eslovàquia es va comprometre a complir, en relació amb totes les seves llengües minoritàries, el següent: segons l'article 11 (sobre mitjans de comunicació): el paràgraf 1/a, *"en la mesura que la ràdio i la televisió tenen una missió de servei públic"*; iii: *"a adoptar les disposicions apropiades per tal que els difusors programin emissions en les llengües regionals o minoritàries."* Durant el 2004, la televisió de l'estat va emetre 89,5 hores de programació (notícies i programes informatius) en hongarès, i 37,7 hores en altres llengües minoritàries. Aquesta darrera programació va constituir el 0,84% de tota la programació (Dohányos et al., 2005: 147). Pel que fa a les emissions radiofòniques, l'emissora "Radio Pátria" emet en llengües minoritàries en tant que emissora de l'estat, concretament un total de 56 hores setmanals en hongarès (en segments diaris);

30 minuts en romaní dos cops per setmana; 13,5 hores setmanals en rutè i ucraïnès (alternant-se entre elles en segments diaris); 30 minuts setmanals en alemany; 60 minuts al mes en txec, i 20 minuts al mes en polonès. A més, a la República eslovaca es pot rebre el senyal d'un bon nombre d'emissores de ràdio i televisió (tant públiques com privades) dels països veïns. (Cf. Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, article 11, paràgraf 2).

Tanmateix, i segons la Llei de la llengua estatal (article 5, paràgraf 4), cap ràdio ni televisió local pot emetre exclusivament en la llengua minoritària, i els programes en aquestes llengües només poden emetre's si també ho són en eslovac en una altra franja horària.²¹ Això equival pràcticament a dir que les televisions locals no poden emetre programació en directe en llengua minoritària. Pel que sembla, Eslovàquia no té la intenció d'esmenar aquest punt, atès que no ha signat l'article 11, punts 1/b/i i 1/c/i de la Carta per a cap de les seves llengües (*"a fomentar i/o facilitar la creació d'almenys una cadena de ràdio/televisió en les llengües regionals o minoritàries"*).

Segons la Constitució eslovaca (article 26, sobre el dret d'expressió), no cal demanar permisos per a la publicació de productes audiovisuals, mentre que segons la Llei 212 de 1997 sobre el dipòsit de còpies de publicacions escrites, no es pot restringir la publicació de periòdics i d'altres publicacions no periòdiques. En aquest sentit, Eslovàquia ha signat per a totes les seves llengües minoritàries l'article 11, punt 1/e/i, de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries (*"fomentar i/o facilitar la creació i/o el manteniment d'almenys un mitjà de premsa en les llengües regionals"*).

La Llei de la llengua estatal (article 5, paràgraf 6), diu que *"El material imprès circumstancialment per al públic, com catàlegs de museus o galeries, els programes de les biblioteques, cinemes, teatres, concerts i altres esdeveniments culturals, seran publicats en la llengua de l'estat. En cas necessari, podran incloure traduccions en diferents llengües."* En relació amb això, el Comitè Consultiu considera que aquesta disposició de la Llei de la llengua de l'estat *"podria comportar limitacions innecessàries del dret a rebre i difondre informació i idees en les llengües minoritàries"* (Opinion 2000, punt 34).

²¹ "(4) Les emissions de les cadenes locals i regionals, emissores i instal·lacions radiofòniques seran fetes, en principi, en la llengua de l'estat. Se'n podran utilitzar d'altres amb anterioritat a l'emissió d'un programa determinat en la llengua de l'estat"

Procediments judicials

De conformitat amb documents i pràctiques internacionals, i amb la Constitució eslovaca, tant el Codi Penal com el Codi Civil, així com la Llei Núm. 335 de 1991 sobre els jutjats i els jutges, es permet l'ús oral de les llengües minoritàries en els procediments judicials (per a les parts, els acusats i els testimonis, amb l'ajut d'intèrprets del jutjat) quan aquests es desenvolupin en llengua eslovaca. Les persones individuals poden fer ús de la seva llengua materna en les comunicacions amb el Síndic de Greuges (Llei Núm. 564 de 2001) i amb el Tribunal Constitucional (Llei Núm. 38 de 1993).

Els compromisos de la Carta que Eslovàquia ha adquirit en relació a totes les seves llengües minoritàries en aquest àmbit (article 9), són diversos. Quant als procediments judicials: l'apartat a)ii *"garantir a l'acusat el dret d'expressar-se en la seva llengua regional o minoritària"* i, en l'apartat a)iii, *"assegurar que els requeriments i les proves, escrites o orals, no siguin considerades inadmissibles per l'únic motiu que siguin formulades en una llengua regional o minoritària"*. En relació amb els procediments civils i en els jutjats de contenciosos administratius: els apartats b)ii i c)ii *"permetre, quan una part en un litigi ha de comparèixer en persona davant un tribunal, que s'expressi en la seva llengua regional o minoritària sense incórrer per això en despeses addicionals"*, i els apartats b)iii i c)iii *"permetre la producció de documents i de proves en les llengües regionals o minoritàries"*. L'apartat d) conté els següents compromisos: *"adoptar mesures a fi que l'aplicació dels apartats I i III dels paràgrafs b. i c. precedents i l'ús, si s'escau, d'intèrprets i de traduccions no impliquin costos addicionals per als interessats."*

L'apartat 2/a es refereix exclusivament la llengua hongaresa: *"Les parts es comprometen a no refusar la validesa dels actes jurídics establerts dins l'àmbit de l'estat pel sol fet que siguin redactats en una llengua regional o minoritària"*.

Eslovàquia es va comprometre al paràgraf 3 per a l'hongarès, el rutè i l'ucraïnès: *"Les parts es comprometen a posar a l'abast, en les llengües regionals o minoritàries, els textos legislatius nacionals més importants i aquells que concerneixen particularment els usuaris d'aquestes llengües, llevat que aquests textos*

no siguin ja disponibles altrament.” A Eslovàquia, tant abans com després de la independència, les lleis sempre s’han publicat oficialment en eslovac i en txec. Pel que fa a la traducció de lleis, només dispenso d’informació relativa a l’hongarès: Fins al 1997 es publicava una recopilació mensual bilingüe (eslovac-hongarès) de traduccions per a les persones que treballaven en l’Administració pública, la qualitat de les quals era, tanmateix, baixa. Després de la desaparició d’aquesta publicació, es van traduir i publicar en hongarès algunes lleis relatives a qüestions econòmiques, però aquestes traduccions no eren idònies des del punt de vista de la terminologia emprada. Actualment, la Gramma Language Office, una organització sense ànim de lucre, està preparant la publicació de textos bàsics en traduccions jurídiques de qualitat (com ara el Codi Civil, el Codi de Legislació Laboral, i altres lleis que tracten d’ajuts socials, etc.).²²

Relacions oficials, autoritats, governs locals i Administració de l’estat

Segons la Llei de la llengua de l’estat del 1995, la llengua de les dependències de l’administració i, en general, de les Administracions local i de l’estat, és l’eslovac. Tanmateix, la Llei d’ús de les llengües minoritàries, en vigor des del 1 de setembre de 1999, permet als membres de les minories emprar la seva llengua materna en els discursos oficials, tant orals com escrits, en els municipis on la proporció de la minoria en qüestió sigui d’almenys un 20% de la població total. En aquests llocs, els formularis oficials també poden lliurar-se en la llengua minoritària al govern local i a les autoritats de l’Administració de l’estat, i aquests han de ser respostos en la mateixa llengua. A petició del sol·licitant, algunes resolucions (com ara permisos d’obra, etc.) poden emetre’s en la llengua minoritària, a més d’en eslovac en el document original. Els documents públics només poden escriure’s en la llengua de l’estat. D’altra banda, tota informació important també ha d’exhibir-se en la llengua minoritària. El personal d’aquestes oficines, tanmateix, no té l’obligació de ser competent en la llengua de la minoria.

²² En relació amb això, en l’anàlisi de la Kalligram Foundation es pot llegir el següent (Implementació 2003): “*el compromís de la República eslovaca de publicar els textos legals més importants en les llengües de les minories nacionals no corre a càrrec del mateix estat sinó que és finançat per fonts privades*”

D'acord amb el que diu la llei i també amb les dades del cens de 2001, hi ha 501 municipis (nivell NUTS V) on l'hongarès s'hauria de poder emprar com a llengua de comunicació amb les autoritats administratives – fet que afectaria al 89.5% d'hongaresos d'Eslovàquia. Les dades corresponents a les altres minories són les següents: 83 municipis (37,8%) per als rutens, 6 municipis (3,9%) per als ucraïnesos, i 54 (22,1%) per als roma. A nivell de districtes (nivell NUTS IV), només el 60% de tots els hongaresos i el 20% de tots els ucraïnesos poden emprar la seva llengua materna, mentre que a nivell regional (nivell NUTS III), cap la podria fer servir amb les Administracions local i de l'estat, ja que es troben en localitats on la proporció de la minoria és inferior al llindar del 20%.

Les reunions dels membres dels consells locals també poden celebrar-se en la llengua minoritària, sempre i quan tots els membres s'hi avinguin. En nivells més alts dels organismes de l'estat només s'hi accepta la llengua eslovaca, i no es permet adreçar-se al Parlament en cap llengua minoritària.

Segons la Llei Núm. 211 de 2000, sobre la naturalesa pública de dades d'interès públic (i, en general, relativa al lliure accés a la informació), cal també fer pública en la llengua minoritària aquest tipus d'informació en els municipis on s'aplica la llei de llengües minoritàries.

Problemes:

(a) Qualsevol llengua minoritària només pot usar-se en pobles i ciutats on la proporció de la minoria en qüestió sigui d'almenys un 20% de la població total. Això comporta que l'ús d'aquestes llengües tingui lloc principalment al nivell NUTS V. Existeixen unitats de nivell NUTS IV i NUTS III on la proporció de la minoria (generalment hongaresa) supera el 20% en tot el districte o regió, però com que en el centre administratiu de la regió la proporció és inferior, la llengua minoritària segueix sense poder ser emprada en aquests nivells.²³

²³ En la declaració adjunta a la Carta, Eslovàquia va interpretar el concepte de "territori en què la llengua regional o minoritària és usada" només en relació al nivell NUTS V. Segons diu el punt 2 de la declaració: "La República d'Eslovàquia declara, de conformitat amb l'article 1, paràgraf b, de la Carta, que el concepte "territori en què la llengua regional o minoritària és usada", també en relació amb l'aplicació de l'article 10, es referirà als municipis en els quals els ciutadans de la República eslovaca que pertanyen a minories nacionals conformin almenys un 20% de la població, d'acord amb el Reglament del govern de la República eslovaca Núm. 221 de 1999, del 25 d'agost del 1999". El punt 3 de la declaració es refereix a totes les llengües com a "llengües regionals o minoritàries", és a dir,

(b) Segons la Llei d'ús de llengües minoritàries (Núm. 184 de 1999), els membres de les minories poden fer servir la seva llengua materna amb els organismes de l'Administració de l'estat i de les entitats autònomes ("autoritats públiques"), tot i que no queda clar a quins organismes administratius es refereix esmentant "els organismes de l'Administració de l'estat". Segons les autoritats de l'estat, la llei no concerneix els organismes de l'Administració de l'estat amb tasques especials (com, per exemple, els serveis tributaris o els cossos policials). La llei, a més, tampoc afecta les oficines de la Seguretat Social i centres d'atenció mèdica. Tot això limita encara més les possibilitats d'ús de les llengües minoritàries.

(c) El criteri bàsic per a l'exercici dels drets lingüístics no és el nombre de parlants d'una llengua determinada com a llengua materna, sinó el nombre de persones que, segons l'últim cens, van declarar la seva pertinença a un grup minoritari determinat. No obstant això, el nombre de parlants de llengua materna és més alt que no pas el de persones que declaren pertànyer a una minoria nacional (ètnica), com ho demostren les dades de la taula 3.

	hongaresos	roma	rutens
Per etnicitat	520.528	89.920	24.201
Per llengua materna	572.929	99.448	54.907
Diferència en %	110%	110,6%	226.9%

Taula 3. Nombre d'hongaresos, roma i rutens segons criteris d'etnicitat i de llengua materna (segons el cens del 2001)

Cal afegir que el romaní pràcticament no es fa servir en comunicacions oficials ja que hi ha molt poc personal que el parli.

(d) Les sol·licituds habitualment només poden lliurar-se en formularis emesos per les autoritats, i la llei només garanteix que els fulls de sol·licituds a nivell del governs locals estiguin disponibles en la llengua minoritària; els administrats que pertanyen a minories no tenen pràcticament cap oportunitat de presentar les sol·licituds en la seva llengua materna. També són poques les decisions o resolucions que es publiquen en alguna llengua minoritària. Això comporta, segons la meua experiència, que en les dependències de l'administració, l'hongarès només s'empri oralment, mentre que les comunicacions escrites en aquesta mateixa llengua són

que no diferencia entre llengües regionals i minoritàries tot i que l'hongarès, l'ucraïnès i el rutè poden considerar-se llengües regionals (vegeu l'Informe explicatiu, punt 36), tot classificant també entre elles la llengua "no-territorial" per excel·lència, el romaní. L'informe sobre la aplicació de la Carta diu el següent: "La legislació eslovaca no compta amb cap disposició relativa a llengües territorials i no-territorials. El criteri adient en aquest sentit és la relació de llengües minoritàries i el nombre d'habitants que parlen una llengua minoritària en els municipis." (Implementació 2003).

mínimes (de la mateixa manera que succeeix amb les altres llengües minoritàries). Malgrat que la disponibilitat de formularis i d'altres serveis administratius en format electrònic no és encara gaire corrent, els que existeixen (com, per exemple, impresos de devolució d'impostos) estan escrits únicament en eslovac.

(e) La qüestió del dèficit lingüístic significa un altre obstacle per a la comunicació escrita oficial en llengües minoritàries. El personal que treballa per l'administració no sol tenir un nivell suficient de coneixements de la terminologia administrativa i jurídica en les llengües minoritàries.²⁴

L'àmbit religiós

La llengua de l'àmbit religiós i de les cerimònies no es regula per cap llei i sol ser, per tant, la llengua materna dels feligresos. L'església més estesa a Eslovàquia és la catòlica romana (amb un 68,5% de la població total), seguida de la protestant (luterana) (amb un 6,9%), la catòlica grega (4,1 %) i l'església reformista (calvinista) (2,0%). Entre les minories existeixen, en aquest camp, diferències significatives atès que el 78% dels cristians reformistes d'Eslovàquia són hongaresos, mentre que més del 90% dels polonesos són catòlics romans, i el 80% dels rutens són de confessió catòlica grega, o ortodoxos orientals. (Si en voleu més detalls, vegeu l'estudi Euromosaic III, Eslovàquia – Perfil del país – Aspectes generals).

L'àmbit cultural

La Constitució eslovaca garanteix el dret a crear i mantenir institucions culturals de llengües minoritàries. En aquest sentit, la llengua dels actes culturals es regula per la Llei de la llengua de l'estat, segons la qual els continguts dels seus programes també poden ser escrits en la llengua minoritària sempre i quan les

²⁴ Eslovàquia no va adoptar, en relació a cap llengua, la norma que tracta de les ajudes per al desenvolupament i la recerca terminològiques (article 12, paràgraf 1/h: "*si escau, a crear i/o promoure i finançar serveis de traducció i de recerca terminològica amb vistes a mantenir i desenvolupar, especialment, en cada llengua regional o minoritària una terminologia administrativa, comercial, econòmica, social, tecnològica o jurídica adequada*"). Aquesta situació va ser el principal factor que va motivar l'establiment de la Gramma Language Office. El seu objectiu és crear els mitjans lingüístics necessaris per a l'aprofitament òptim de les oportunitats que ofereix la llei eslovaca d'ús de les llengües de les minories nacionals i la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries. Amb aquest fi, hem organitzat cursos per a personal administratiu dels governs locals d'aquells llocs on s'aplica la llei de llengües minoritàries, especialment pel que fa a les possibilitats de fer servir la llengua hongaresa en l'àmbit públic, i a altres aspectes relacionats amb aquestes qüestions. Com que les lleis eslovaques només es publiquen en eslovac, hem elaborat traduccions de lleis i reglaments sobre usos lingüístics tot emprant un vocabulari unificat. Un altre projecte en curs és la preparació de versions en hongarès de textos en eslovac que es troben en els departaments dels governs locals (com ara formularis, avisos, resolucions, etc.).

descripcions també hi siguin en eslovac. La vida cultural en llengües minoritàries es finança principalment a través de subvencions. (Més informació a: Lamačková i Bezáková, 2003.)

L'any 2004, les cultures minoritàries (incloent-hi també la premsa) van rebre un suport financer de dos milions d'euros del pressupost del Ministeri de Cultura. La proporció segons les diverses minories va ser la següent: hongaresos 63,56%, roma 10,98%, txecs 5,45%, rutens 5,31%, ucraïnesos 3,83%, alemanys 3,08%, polonesos 1,48%, moravians 1,32%, russos 0,92%, búlgars 0,68%, croats 1,30%, jueus 2,10% (Dohányos et al., 2005:99). A través d'aquest pressupost, el Comissionat del govern per als afers dels roma va atorgar 1,15 milions d'euros en forma de suport cultural i social a les comunitats roma, mentre que el Ministeri adjunt de drets humans i minories en va concedir 500 mil per a fins culturals de les minories. A més d'això, la minoria hongaresa també rep aportacions considerables per part de fundacions d'Hongria.

Economia

L'article 8 de la Llei de la llengua de l'estat prescriu l'ús de la llengua eslovaca en tots els àmbits de l'economia i dels serveis (inclosos els serveis mèdics). Així, les factures (de telèfon, gas, electricitat, etc.) i les notificacions dels proveïdors d'aquests serveis, només poden ser en llengua eslovaca, així com també qualsevol comunicació amb aquests proveïdors. Només es permet l'ús de llengües minoritàries (o d'altres llengües) en les comunicacions amb pacients mèdics que no parlin prou bé l'eslovac, o bé en anuncis i altres senyals, sempre i quan apareguin a continuació del text en eslovac.

4. Conclusió

Des de la dècada dels 90 (i especialment des del 1998, any en què va arribar al poder l'actual coalició de govern) s'han produït avanços en els drets lingüístics de les minories d'Eslovàquia. A més de tot el cos legislatiu a què ja ens hem referit, cal també esmentar la creació del Primer Ministre Adjunt encarregat dels drets humans, les minories nacionals i el desenvolupament regional (càrrec ocupat per un polític d'ètnia hongaresa). També hi ha un Consell de Minories (format per representants de catorze organitzacions de minories) que fa funcions d'organisme consultiu del govern. Finalment, el Ministeri de Cultura i Educació compta amb departaments especials per a l'educació i la cultura de les minories.

En els materials lliurats al govern eslovac prèviament a la seva signatura de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, s'afirma, pel que fa als compromisos als que Eslovàquia havia de comprometre's, que es considerarà definitiu el cos legislatiu intern relatiu al règim lingüístic. Això vol dir que Eslovàquia no va adquirir més compromisos del que van ser possibles en funció de les lleis aprovades fins aleshores. En el seu primer Informe sobre l'aplicació de la Carta es pot llegir el següent: *“Com es dedueix del tractat anteriorment, el govern de la República d'Eslovàquia no considera que el grau de compliment aconseguit en relació a la Carta sigui definitiu, ni en els àmbits on caldria –d'acord també amb la valoració del Comitè d'Experts i amb la resolució del Comitè de Ministres del Consell d'Europa–, alhora que el govern eslovac està disposat a prendre les mesures adequades.”*

Queda clar amb aquesta descripció que Eslovàquia considera els drets de les minories com a drets individuals, com a qüestió relativa a la persona, i que les llengües minoritàries poden emprar-se de manera secundària, després de l'eslovac, en molts àmbits de la vida pública. El mateix es pot dir respecte de l'ús de la llengua oficial. És evident que l'abast de l'ús públic (oficial) de les llengües minoritàries resta limitat per la Llei de la llengua de l'estat. L'Informe del Comitè Consultiu de la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals també assenyalava aquesta qüestió (vegeu-ne el punt 36, així com la recomanació relativa a l'article 10): *“El Comitè de Ministres conclou que la Llei d'ús de les llengües de les minories nacionals no tracta de manera específica la qüestió de la interrelació entre aquesta i la Llei de la llengua de l'estat, i recomana, per tant, que Eslovàquia informi al públic i als funcionaris concernits que la Llei d'ús de les llengües de les minories*

nacionals, en tant que lex specialis, hauria de prevaler i garantir que les regulacions relatives al compliment d'aquesta llei reflecteixin aquest punt de vista.” (Opinion, 2000). La resposta del govern eslovac va ser de desacord: “Tanmateix, el Govern eslovac no pot reconèixer l’afirmació feta en el punt 36 de l’Opinió, ni la corresponent proposta de recomanació del Comitè Consultiu, sobre l’ús prioritari de les llengües minoritàries respecte a la llengua oficial. Eslovàquia tractarà aquesta qüestió tot complint amb la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries [...] Amb l’adopció de la Carta, Eslovàquia afermarà el seu compromís de garantir la protecció i el desenvolupament de les llengües minoritàries sense perjudici de l’ús de la llengua de l’estat, a la vegada que, sens dubte, es prendran les mesures legals adequades on això sigui necessari.”

Finalment, la Resolució (2001) va incloure els següents punts:
*“Es fa necessari enfortir les garanties legals relatives a alguns articles de la Convenció Marc i, a més, caldrà introduir millores en un conjunt d’àrees on ja són presents de manera satisfactòria aquestes garanties, per tal d’assegurar el seu ple compliment”.
“Malgrat les millores recents en l’estatus jurídic de les llengües oficials en relació a les comunicacions oficials, el marc legal relatiu a les llengües encara té mancances”.*

Com ja hem esmentat més amunt, el segon Informe sobre la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals lliurat per Eslovàquia, no fa pràcticament esment a qüestions de drets lingüístics (amb referència al fet que Eslovàquia ha ratificat la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries). El Comitè d’Experts, com a part del mecanisme de revisió de la Carta, va preparar un informe d’avaluació (del 23 de novembre de 2005), tot i que el seu text encara no ha estat fet públic. Atès que no s’ha produït cap canvi en l’estatus de la llengua de l’estat ni el de les llengües de les minories d’Eslovàquia, s’espera impacientment l’opinió del Comitè d’Experts.

5. Bibliografia i links

Daftary, Farimah i Gál, Kinga 2000. *The new Slovak language law: Internal or external politics?* ECMI Working Papers # 8. <www.ecmi.de/publications/>

Dohányos, Róbert i Gábor Lelkes i Károly Tóth (eds.) 2005. *Národnostné menšiny na Slovensku 2004* [National minorities in Slovakia 2004]. Šamorín: Fórum Inštitút pre výskum menšín.

Dostál, Ondrej 2003. The Development of the Legal Framework of the National Minorities from 1993 – Minority Policy of the Slovak Government. Jarábik, Balázs i Adrián Tokár (eds.) 2003. *Stav menšinovej legislatívy na Slovensku 2001/2002. State of Minority Legislation in Slovakia 2001/2002. 232–252*. Bratislava: Nadácia Kalligram i Kalligram Foundation.

EUROMOSAIC III. Slovakia.

<http://europa.eu.int/comm/education/policies/lang/languages/langmin/euromosaic/index_en.html>

Gyurgyík, László. 1994. Magyar mérleg. *A szlovákiai magyarság a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében* [Mesurant els hongaresos: els hongaresos d'Eslovàquia tal com reflecteixen les dades del cens i de migració]. Bratislava: Kalligram.

Gyuricsek, Piroska 2003. The Legal Status of Minorities in the Slovak Republic. <<http://www-8.mensiny.vlada.gov.sk/index.php?ID=557>>

Gyuricsek, Piroska (sense data). Analysis on the implementation of the European Charter for Regional or Minority Languages <<http://www-8.mensiny.vlada.gov.sk/data/files/394.doc>>

Hegedus, Martin (sense data). Jews in Slovakia. <<http://www.slovakia.org/society-jews.htm>>

Hungarians 2000. Hungarians in Slovakia 2000.

http://www.htmh.hu/en008_slovakia/text012/doc_upload/slovakia2000.pdf. >

Hungarians (sense data). Hungarians in the Slovak Republic <<http://www.slovakia.org/society-hungary2.htm>>

Hushegyi, Gábor 2003. National Minorities and University Education in the Slovak Republic. Jarábik, Balázs i Adrián Tokár (eds.) 2003. *Stav menšinovej legislatívy na Slovensku 2001/2002. State of Minority Legislation in Slovakia 2001/2002.* 262–292. Bratislava: Nadácia Kalligram i Kalligram Foundation.

Implementation 2003. Implementation of European Charter of Regional or Minority Languages in Slovak Republic. Center for Legal Analyses i Kalligram Foundation.

<http://kbdesign.sk/cla/projects/project.php?melyik=language_policy&nyelv=en&direkturl=language_policy/cla_analysis/report_on_charter_implementation.htm>

Initial Periodical Report 2003. European Charter for Regional or Minority Languages. Initial Periodical Report presented to the Secretary General of the Council of Europe in accordance with Article 15 of the Charter, SLOVAK REPUBLIC. MIN-LANG/PR (2003) 8. <http://www.coe.int/T/E/Legal_Affairs/Local_and_regional_Democracy/Regional_or_Minority_languages/>

Katus, László 1995. The Birth of a minority Law. In Memory of the Nationalities Law 1868. Regio. *A Review of Minority and Ethnic Studies* [ed. in Hungary] 1995. 154–186.

Kontra, Miklós 1995/96. English Only's Cousin: Slovak Only. *Acta Linguistica Hungarica* 43, 345–372.

Kopanic, Michael. J. Jr. 1999. The New Minority Language Law in Slovakia. Central European Review 1, Núm. 2. <<http://www.ce-review.org/99/2/kopanic2.html>>

Kovacevic-Caplovic, Jasmina 1999. The Croatian Minority in Slovakia. <<http://www.hr/darko/etf/croslov.html>>

Lamačková, Adriana i Katka Bezáková 2003. Culture of National Minorities in the Slovak Republic and its legal institutional and financial framework. Jarábik, Balázs i Adrián Tokár (eds.) 2003. *Stav menšinovej legislatívy na Slovensku 2001/2002. State of Minority Legislation in Slovakia 2001/2002.* 293–309. Bratislava: Nadácia Kalligram i Kalligram Foundation.

Lanstyák, István i Szabó Mihály, Gizella 2005. Hungarian in Slovakia. In: *Fenyvesi, Anna ed. Hungarian Language Contact outside Hungary: Studies on Hungarian as a minority language.* Studies in Language and Society 20. Amsterdam: John Benjamins, 47–88.

Magosci, Paul Robert 1995. The Rusyn Question. *Political Thought* 6, 2-3, 221-231.

<<http://litopys.org.ua/rizne/magocie.htm>>

Opinion 2000. Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Opinion on Slovakia. ACFC/INF/OPI(2001)001.

<http://www.coe.int/T/E/human_rights/Minorities/2._FRAMEWORK_CONVENTION_%28MONITORING%29/>

Orgovanova, Klara (without date). Roma in Slovakia. <<http://www.slovakia.org/society-roma.htm>>

Report I. 1999. Report submitted by the Slovak Republic pursuant to article 25, paragraph 1 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities.

ACFC/SR (1999)008.

<http://www.coe.int/T/E/human_rights/Minorities/2._FRAMEWORK_CONVENTION_%28MONITORING%29/>

Report II. 2005. Second report submitted by the Slovak Republic to article 25, paragraph 1 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities.

ACFC/SR/II(2005)001.

<http://www.coe.int/T/E/human_rights/Minorities/2._FRAMEWORK_CONVENTION_%28MONITORING%29/>

Resolution 2001. Resolution ResCMN(2001)5 on the implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities by Slovakia.

<http://www.coe.int/T/E/human_rights/Minorities/2._FRAMEWORK_CONVENTION_%28MONITORING%29/>

Simon, Szabolcs i Kontra Miklós 2000. Slovak linguists and Slovak language Laws: An analysis of Slovak language policy. *Multilingua* 19, 73–94.

Slovak Society (without date). <<http://www.slovakia.org/society.htm>>

Szabómihály, Gizella 2003. Sprachliche Rechte der Minderheiten in der Slowakei und Gebiete des Minderheitensprachgebrauchs mit besonderer Rücksicht auf die ungarische Gemeinschaft. In: Glatz, Ferenc, ed. *Die Sprache und die kleinen Nationen Ostmitteleuropas*. Begegnungen – Schriftreihe des Europe Institutes Budapest, Band 21. Budapest: Europe Institut, 199–214.

Szemet, Eszter i László A. Szabó 2003. Rights of the Minorities in Education. The Present State of the Educational Process for the Members of National Minorities on the Territory of the Slovak Republic. Jarábik, Balázs i Adrián Tokár (eds.) 2003. *Stav menšinovej legislatívy na Slovensku 2001/2002. State of Minority Legislation in Slovakia 2001/2002.* 253–261. Bratislava: Nadácia Kalligram and Kalligram Foundation.

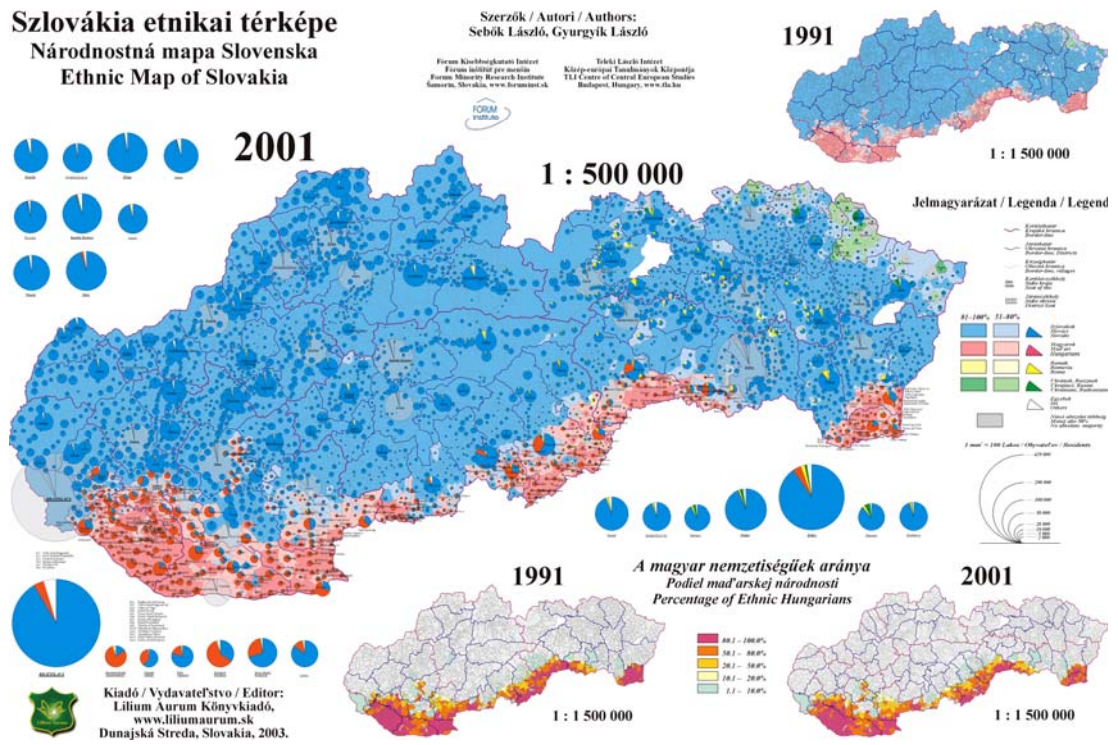
Šujanová, Silvia i Miriam Slováková i Ján Šikuta. The Problem of defining an ethnic minority. Jarábik, Balázs i Adrián Tokár (eds.) 2003. *Stav menšinovej legislatívy na Slovensku 2001/2002. State of Minority Legislation in Slovakia 2001/2002.* 215–231. Bratislava: Nadácia Kalligram and Kalligram Foundation.

Šutaj, Štefan i Olejník, Milan 1998. Slovak report. In: Kranz, J. ed. *Law and practice of Central European countries in the field of national minorities protection after 1989.* Warszawa: Center for Internal Relations, 269–317.

Vadkerty, Katalin 1994. Hungarians in postwar Slovakia. *The Hungarian Quarterly*, 35, 115–127.

Van•o, Ildikó 2005. *The Hungarian Language in Education in Slovakia.* Mercator-Education. Regional Dossiers Hungarian. Fryske Akademy.

6. Annex

WORKING PAPERS

[Col·lecció “Documents de Treball”- *Mercator-Drets i Legislació Lingüística*

1. La promoció de les llengües minoritàries a la Federació Russa i la prevenció de conflictes interètnics: el cas de Calmúquia- *Marc Leprêtre*
2. Els principals conceptes en el reconeixement dels drets lingüístics als estats europeus- *Neus Oliveras*
3. L'estatus polític de la llengua romaní a Europa- *Peter Bakker & Marcia Rooker*
4. La tutela jurídica des lenghis retoromancis cun particulâr riferiment al câs furlan- *William Cisilino* (en friulà)
5. Llengües i institucions a la Unió Europea- *Manuel Alcaraz Ramos*
6. Les llengües minoritàries de la Federació Russa- *Eduardo Ruiz Vieytez*
7. European linguistic diversity- for whom? The cases of Finland and Sweden- *Jarmo Lainio* (en anglès)*
8. La ratificació de l'estat espanyol a la Carta europea de llengües regionals o minoritàries- *Santiago Castellà*
9. Legislació lingüística i procés de normalització: el cas català a l'Estat espanyol - *Agustí Pou*
10. La ratificació de la Carta Europea de les llengües regionals o minoritàries per part del Regne Unit- *Robert Dunbar*
11. Canvis recents a la legislació lingüística de Turquia – *Özlem Eraydin Virtanen*
12. L'evolució de la legislació sobre la llengua estatal, l'ensenyament i la nacionalització: una reflexió sobre el procés de democratització de Letònia – *Aija Priedite*
13. De la teoria a la realitat? La política lingüística europea i la seva aplicació respecte a les llengües minoritàries. Una avaluació crítica – *Melissa Kronenthal*
14. Llengües minoritàries i regionals a Itàlia. Introducció general a la situació actual i comparació de dos estudis de cas: la planificació lingüística del milanès (llombard occidental) i del friülès – *Paolo Coluzzi*
15. La Charte européenne des langues régionales ou minoritaires: particularités sociolinguistiques et configuration française – *Alain VIAUT*
16. La planificació lingüística a Estònia: passat i present – *Mart Rannut*
17. Régimen jurídico de las lenguas y reconocimiento de la diversidad lingüística en la Constitución Europea – *Iñigo Urrutia Libarona*
18. L'origen i l'evolució argumentativa del secessionisme lingüístic valencià. Una anàlisi des de la transició fins a l'actualitat – *Vicent Climent-Ferrando*
19. La política lingüística i la situació sociolingüística a Lituània – *Laima Grumadiene*
20. Legislación y praxis en el uso del euskera en la Comunidad Foral de Navarra
Iulen Urbiola Loiarde
21. Còrnic: Llengua i legislació – *Dr. Davyth A. Hicks*
22. Lengua y legislación en Marruecos – *Adil Moustououi*
23. Política lingüística i drets lingüístics a Eslovàquia – *Gizella Szabó Mihály*

Podeu consultar i obtenir la col·lecció a

* Disponible en català, “La diversitat lingüística europea. Per a qui? Els casos de Finlàndia i Suècia”, a El dret a la diversitat lingüística (2002), Col·lecció CIEMEN-Drets lingüístics, Ed. Mediterrània, Barcelona

<http://www.ciemen.org/mercator/index.htm>